

1875-1913, és a dir, el de formació i eclosió del catalanisme conservador. Com ho demostra el temps polític vigent, aquesta via ha quedat del tot qüestionada, com també sembla que ho és la concepció d'un catalanisme –en clau d'ambigu federalisme descentralitzador– que legitima l'espanyolitat política conservadora i «progressista».

Xavier FERRÉ TRILL

NAVARRA ORDOÑO, Andreu (2014). *1914. Aliadófilos y germanófilos en la cultura española*. Madrid: Cátedra, 256 p.

El centenari de l'esclat de la Gran Guerra ha propiciat la publicació de multitud de volums d'assaig i ficció a propòsit de la contesa. Es reciten les memòries d'alguns dels seus principals protagonistes i es tornen a revisar els principals successos que van configurar la conflagració. *1914. Aliadófilos y germanófilos en la cultura española* d'Andreu Navarra s'alinea en la nòmina, més reduïda, de llibres que analitzen les influències de la Primera Guerra Mundial en clau local i, en aquest cas concret, centrant-se en el debat que va sostenir la intel·lectualitat espanyola entorn del conflicte.

L'obra de l'historiador barceloní no es proposar-se la recopilació exhaustiva dels materials culturals i polítics que es van produir durant els quatre anys de conflicte armat, sinó que més aviat opera en sentit contrari, ja que, a causa de l'abundància gairebé immanejable de fonts, la principal referència documental anterior era el llibre *Francófilos i germanófilos*, de Fernando Díaz-Plaja (1973), potser més acumulatiu que interpretatiu. En canvi, Navarra sembla treballar segons el propòsit de reordenar, classificar i clarificar precisament el materials recopilats per Díaz-Plaja.

1914. Aliadófilos y germanófilos en la cultura española arriba, mitjançant l'anàlisi de diversos discursos, a conclusions molt properes a les que han expressat altres historiadors que s'han acostat al tema en aquest primer any de centenari de la Primera Guerra Mundial, com el doctor Maximiliano Fuentes Codeira: no podem explicar l'aliadofília i la germanofília com a extensions d'ideologies d'esquerra i dreta, perquè les excepcions es multipliquen, com no podem parlar d'unanimitats o blocs aïllats i incomunicats. Com explicar l'aliadofília del rei Alfons XIII?, es pregunta Navarra. La seva resposta apunta que l'alineament del monarca no pot obeir precisament a

ideals socialistes o republicans. Com explicar la germanofília de futurs republicans? O la francofília d'alguns futurs falangistes? L'autor descompon en elements intel·ligibles els diferents sectors d'opinió espanyols i desfà tòpics a través d'evidències documentals, que generalment procedeixen d'un feixuc treball de revisió hemerogràfica. El resultat és un llibre que es proposa sistematitzar i clarificar quines van ser les particulars ideologies de les figures intel·lectuals més destacades de l'època: els catalans Francesc Cambó, Eugeni d'Ors i Antoni Rovira i Virgili; els redactors de la revista *Iberia*, i Blasco Ibáñez, Unamuno, Baroja, Benavente, Azorín, Valle-Inclán, Araquistain, Ortega y Gasset, Corpus Barga..., intentant sempre trencar amb les idees preconcebudes que s'han anat reproduint acríticament d'ençà d'aleshores. Insisteix especialment en els autors de la generació del 98, els quals considera els més difícils de classificar en un eix de coordenades polítiques i, per tant, els que més problemes d'interpretació ofereixen. Per aquesta raó, *1914. Aliadófilos y germanófilos en la cultura española* esdevé un manual de consulta ineludible a l'hora de prendre el pols ideològic als principals protagonistes de l'assaig polític espanyol de l'etapa estudiada.

Cal fer esment també que el volum intenta donar veu a aliadófilos, neutralistes i germanòfils de Madrid, Bilbao i Barcelona, en peu d'igualtat. Això es torna especialment significatiu en el seu estudi del cas basc, particularment verge fins l'aparició d'aquest llibre. L'altra aportació, més teòrica, és la principal hipòtesi explicativa de l'obra, segons la qual la modalitat de regeneracionisme escollida per cada intel·lectual el predisposa cap a una determinada tendència o l'altra de manera més clara que no pas la seva alineació política en l'eix esquerra-dreta o nacionalisme-centralisme. En qualsevol cas, Navarra intenta assenyalar fins a quin punt els regeneracionismes peninsulars són nacionalismes, espanyols, catalans i bascos, i en molts casos expliquen la divisió de l'opinió pública, tot i que no exclou altres factors factors d'explicació: econòmics, familiars, educacionals o culturals.

David ALIAGA MUÑOZ